

MEDIJI, NOVINARSTVO I LJUDSKA PRAVA
Zbornik radova 7. regionalne znanstvene konferencije
Vjerodostojnost medija
(ur. Viktorija Car, Marijana Matović),
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu;
Hanns-Seidel-Stiftung
Zagreb, 2017.
ISBN 978-953-8174-05-6 (Fakultet političkih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu)
ISBN 978-953-95835-9-8 (Hanns-Seidel-Stiftung),
142 str.

Zbornik “Mediji, novinarstvo i ljudska prava” donosi prikaz najboljih radova sedme regionalne konferencije “Novinarstvo i ljudska prava” održane 2016. godine u Zagrebu. Sadržajno je podijeljen u tri tematske cjeline: 1) Mediji i ljudska prava 2) Izvještavanje o izbjeglicama i migrantima te 3) Prava djece u medijima, ističe se u predgovoru knjige kojega potpisuju urednice Viktorija Car i Marijana Matović. Pitanje ljudskih prava je univerzalno te obuhvaća mnoštvo prava (pravo na život, slobodu, integritet, dostojanstvo) ističe Rade Veljanovski u poglavlju “*Ljudska prava i odgovornost novinara*” (usp. 2017, 8). Donoseći prikaz evolucije ljudskih prava, autor analizira i način njihova definiranja u pojedinim dokumentima kao što su Deklaracija o pravima čovjeka i građanina, Münchenska deklaracija, te američki Ustav. Sloboda izražavanja u posljed-

nje je vrijeme u središtu javnih rasprava, no Veljanovski ističe odgovornost za napisano/izgovoreno kao imperativ u novinarskoj profesiji koja doprinosi demokratizaciji javne sfere (usp. 2017, 10) i osiguravanju prava javnosti da zna.

Veliku ulogu u informiranju javnosti imaju i fotoprilozi čiji je zadatak pobuditi emocionalnu reakciju kod korisnika ističu Anja Stević i Viktorija Car (usp. 2017, 22) u poglavlju “*Višualno portretiranje izbjeglica i migranata – ikonske fotografije*” koje otvara drugu tematsku cjelinu Zbornika. Fotografija dobiva važnost usponom društvenih mreža koje su olakšale njihovo dijeljenje i komentiranje. Analizirajući medijsko portretiranje izbjeglica na društvenoj mreži Twitter “najposjećenijih svjetskih medija Time Magazine, The Independent, The New York Times, The Guardian i CNN” (2017: 19) koriste-

ći semiotičku analizu, analizu narativa te softver SMTAS, autorice ističu dominaciju negativnog stereotipiziranja migranata u kontekstu binarnih opreka "mi – oni". Izbjeglička kriza u središtu je rada i Jelene Jurišić, Lucije Vesnić Alujević te Duje Bonaccija "*Stvaranje agendi: slučaj izbjegličke krize u hrvatskim medijima*". Koristeći alat Vox Populi te softver Gephi autori su u odabranim hrvatskim online medijima u polugodišnjem razdoblju (15. 9. 2015. – 15. 3. 2016.) nastojali izmjeriti intenzitet reakcije publike na temu. Analizirano je ukupno 12 721 članaka na osam portala, pri čemu je istaknutost teme mjerena brojem članaka, a agenda publike kroz komentare istih na društvenim mrežama (usp. 2017, 45). Analiza je pokazala kako dominantne izvore informacija o migrantima čine domaći i inozemni političari, pri čemu je u središtu agende identificirano jedanaest tematskih grozdova uglavnom fokusiranih na balkansku rutu. Uočen je dehumaniziran odnos prema krizi i migracijama prisutan na cijeloj izbjegličkoj ruti i u cijelom medijskom spektru (usp. 2017, 53). Uloga izvora u medijskim objavama održava se i na kvalitetu i vjerodostojnost medija, upozorava Zafra Hrnjić Kuduzović u poglavlju "*Uloga elitnih izvora u izvještavanju o migrantskoj krizi u dnevnim novinama Oslobođenje, Jutarnji list i Politika*". Analiza ranijeg komparativnog portretiranja izbjeglica i migranata u medijima pokazala je da se ono razlikuje ovisno o kulturo-

loškom kontekstu i dominaciji elitnih izvora, dok se prikaz migranata može podvući pod zajednički nazivnik negativnog konteksta i stereotipiziranja kao temeljnim prijetnjama nacionalnoj sigurnosti (usp. 2017, 59, 60). Istodobno, analiza sadržaja odabranih regionalnih dnevnika prema kriteriju profesionalne reputacije u periodu od srpnja 2015. do ožujka 2016. godine pokazala je razlike u medijskom praćenju s obzirom na udio članaka, ali i neujednačenu dinamiku objave. Također, ističe se dominacija sekundarnih i elitnih izvora, pri čemu je kritički stav novinara potpuno izostao, dok je uloga neovisnih stručnjaka i građana marginalizirana (usp. 2017, 61 – 64).

Treću tematsku cjelinu Zbornika posvećenu djeci otvara poglavlje Željane Ivanuš "*Mogu li mehanizmi medijske samoregulacije zaštititi prava djece u medijima?*". Komercijalizacija medijskog sadržaja ogleda se i u promjeni odnosa prema ranjivim skupinama u društvu poput djece, čija prava bivaju ugrožena neodgovornim novinarskim djelovanjem. Unatoč dobrom zakonodavnom okviru, praksa pokazuje drugačije stanje upozorava autorica (usp. 2017, 76), podsjećajući na samoregulatorne mehanizme (Častni sud HND-a, Vijeće za medije) koji nisu dugo postojali uglavnom zbog nedostatka volje za sankcioniranje etičkih prijevora u medijima (usp. 2017, 79). Ipak, ističu se i primjeri pozitivne medijske prakse poput Kodeksa Večernjeg lista, HRT-a, ali i

Preporuka Pravobraniteljice za djecu. Analiza 227 prijava podnesenih Novinarskome vijeću časti tijekom dvogodišnjeg razdoblja (2013. – 2015.) rezultirala je izricanjem svega “22 mjere novinarima i urednicima” (2017: 82). Istodobno, mali broj podnesenih prijava autorica tumači lošom percepcijom rada Novinarskog vijeća časti u javnosti, a nedostatnim smatra i objavu zaključaka postupaka na službenim stranicama HND-a. A kako djeca percipiraju prikaz svojih prava u medijima pokazale su Lana Ciboci i Leali Osmančević u poglavlju “Percepcija učenika osmih razreda o prikazu djece i njihovih prava u hrvatskim medijima”. O djeci se u medijima uglavnom govori u negativnome kontekstu, prikazuje ih se kao žrtve zločina, a djeca dobivaju medijski prostor u rijetkim školskim listovima (usp. 2017, 93). Istraživanje koje su autorice provele u travnju 2016. godine, na uzorku od 167 učenika osmih razreda iz četiriju zagrebačkih škola, pokazalo je da djeca uglavnom znaju o svojim pravima, no mišljenja su im podijeljena oko uloge medija u promicanju dječjih prava, kao i zastupljenosti djece u pojedinom tipu medija. Najviše priloga o djeci ispitani su uočili na televiziji i internetu, a zamijećeno je i nedovoljno novinarsko znanje o izvještavanju o djeci (usp. 2017, 98 – 100). Zaključno, autorice donose nekoliko smjernica za budućnost koje ističu važnost edukacije djece i novinara o dječjim pravima te češće pisanje o

istima. No, zato raste udio medijskog izvještavanja o seksualnom zlostavljanju djece, koje nerijetko rezultira dodatnom viktimizacijom žrtve te stvaranjem moralne panike upozorava Stjepka Popović u posljednjem poglavlju Zbornika “Analiza online komentara vijesti o seksualnom zlostavljanju djece: uloga izvještavanja u podržavanju stavova o seksualnom zlostavljanju i stereotipa o žrtvama i počiniteljima”. Analizirajući 78 vijesti na portalu Jutarnji.hr i 531 pripadajući online komentar na Facebooku tijekom 2015. godine, kako bi se utvrdile razlike s obzirom na ulogu žrtve, počinitelja te vrstu zlostavljanja, utvrđeno je kako je seksualno zlostavljanje predstavljeno uglavnom kao događaj koji se odvio u inozemstvu, pri čemu dominira problemski pristup temi. Prikaz seksualnog zlostavljanja odvijao se uz korištenje konsenzualnih riječi kojima je opisivano zlostavljanje uglavnom na štetu muške osobe (usp. 2017, 107 – 110), dok su počiniteljice zlostavljanja slabije zastupljene. Iako je identitet djece uglavnom bio zaštićen u objavama, Popović ističe povezanost između otkrivanja identiteta djeteta i tijeka pravosudnog postupka. S druge strane, analiza online komentara čitatelja o seksualnom zlostavljanju djece upućuje na stereotipiziranje i mitove vezane uz počinitelje kao posljedice društvenog stereotipiziranja i senzacionalizma što dodatno viktimizira žrtve (usp. 2017, 117 – 120). Stoga je

ključna dodatna edukacija novinara s ciljem smanjenja rušenja mitova o počiniteljima te stereotipnog izvještavanja o seksualnom zlostavljanju djece (usp. 2017, 123).

Analizirane teme pokazuju kontinuiranu snažnu usmjerenost organizatora konferencije “Vjerodostojnost medija” na praćenje aktualnih i važnih pitanja poput zaštite ljudskih prava u vremenima kriza, kao što je migrant-ska kriza koja je obilježila 2016. godinu, ali i zaštite ljudskih prava u di-

gitalnoj sferi u kontekstu sprječavanja brojnih manipulacija i jačanja kritičke svijesti o istima. Zbornik odabranih radova samo potvrđuje snažan imidž ove znanstvene konferencije, a njegov sadržaj namijenjen je studentima komunikologije, novinarstva, novinarima te svekolikoj zainteresiranoj javnosti kao vrijedan doprinos za proučavanje medijskog utjecaja i zaštite ljudskih prava u suvremenom društvu.

Tanja Grmuša